

Sosiaalityön asema sote-uudistuksessa

Nykyisessä kunnallisessa sosiaalitoimen sosiaalityössä työskennellään laaja-alaisesti sosiaalisen toimintakyvyn ja turvallisuuden edistämiseksi lapsiperheiden palveluissa, lastensuojelussa, perheoikeudellisissa palveluissa, aikuissosiaalityössä, työllistymistä edistävissä palveluissa, sosiaalisessa kuntoutuksessa, päihde- ja mielenterveyspalveluissa, vammaispalveluissa, vanhuspalveluissa, maahanmuuttajapalveluissa ja sosiaalipäivystyksessä. Sosiaalityöntekijän työstä säädetään mm. alan yleislaissa sosiaalihuoltolaissa ja koulutusvaatimuksista sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa.

Sote-uudistuksessa on tärkeää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteensovittaminen Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman mukaisesti. Palvelurakenteen muutoksen ja palvelujen organisoinnin tulisi tukea asiakaslähtöisiä, oikea-aikaisia ja monialaisia palveluita, mikä parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta, vaikuttavuutta, laatua ja kustannustehokkuutta.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden johtamisessa tulee ottaa huomioon sosiaalihuollon erityispiirteet ja ammatillisten kulttuurien erot. Sosiaalityön johtamisessa on tärkeää saman koulutustaustan omaavan lähijohdon antama ammatillinen tuki sekä sosiaalityöntekijöiden ammatillisen asiantuntemuksen hyödyntäminen palveluiden kehittämisessä. Sote-uudistuksen toteuttaminen terveydenhuoltolähtöisesti heikentää olennaisesti sosiaalipalveluiden asemaa integraatiossa. Laadukkaat sosiaalipalvelut edistävät ja ylläpitävät asiakkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja edistävät osallisuutta.

Asiakkaat tarvitsevat riittävät ja laadukkaat sosiaalityön palvelut

Uudistuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota haavoittavissa olosuhteissa elävien ja paljon palvelua tarvitsevien asiakasryhmien oikeuteen saada riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut varhaisessa vaiheessa ja oikea-aikaisesti. Perussosiaalityön palvelut tulee organisoida sote-keskuksiin ja perhekeskuksiin tai niiden lähiyhteyteen. Sosiaalityön tulee vastata kokonaisvaltaisesti yksilön, perheiden ja yhteisöjen sosiaalityön palvelutarpeisiin matalalla palvelukynnyksellä lähipalveluperiaatteen mukaisesti.

Tärkeää on, että erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden oikeus sosiaalityöntekijän palveluun otetaan huomioon uudistuksessa. Asiakkaat eivät saa joutua keskenään eriarvoiseen asemaan palvelutarpeensa tai maantieteellisen

asuinpaikkansa perusteella. Myöskään kustannussäästöjen vuoksi sosiaalityöntekijöiden määrää ei saa vähentää tai korvata sosiaaliohjaajilla, kun työtehtävät edellyttävät sosiaalityön koulutusta.

Sosiaalityössä kokonaisvaltainen palvelutarvearvio, asiakassuunnitelma, asiakkaan psykososiaalinen tuki ja muutostyö, palveluun liittyvät viranomaispäätökset ja vaikuttavuuden arviointi muodostavat yhtenäisen asiakasproessin. Kun asiakassuunnitelma ja -prosessi sisältävät muualta tuotettavia palveluita (esim. aikuissosiaalityössä päihdepalvelua ja kuntouttavaa työtoimintaa tai lastensuojelussa lapsen terapiaa, kotipalvelua ja vanhempien päihdehoitoa) on asiakasprosessista vastaavan sosiaalityöntekijän arvioitava yhdessä asiakkaan kanssa niiden tarkoituksenmukaisuutta, kestoa, vaikuttavuutta ja yhteensovittamista.

Olemme huolissamme sosiaalihuollon asiakkaiden yhdenvertaisesta oikeudesta saada palveluita sekä asiakasturvallisuuden toteutumisesta ehdotetussa sote-uudistuksessa. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusten henkilöstörakenteessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kansalaisten oikeus sosiaalityöntekijän tekemään palvelutarpeen arvioon ja omatyöntekijyyteen toteutuu sosiaalihuoltolain mukaisesti. Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaan erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnista vastaa sosiaalityöntekijä. Lisäksi sosiaalihuoltolain 42 § edellyttää, että erityisen tuen tarpeessa olevan asiakkaan omatyöntekijä tai hänen kanssaan työskentelevä työntekijä pitää olla sosiaalityöntekijä.

Palvelujen yhteensovittaminen toimivaksi kokonaisuudeksi ja -jatkumoksi

Sosiaalihuollon asiakkaiden problematiikassa korostuvat köyhyys, työttömyys, päihde- ja mielenterveysongelmat, osattomuus ja syrjäytyminen. Sosiaalityön asiakkaiden fyysiset, psyykkiset, kognitiiviset ja sosiaaliset toimintakyvyn ongelmat on huomioitava uudistuksen palvelukokonaisuutta ja -ketjuja suunniteltaessa.

Palvelujen keskittäminen maakuntakeskuksiin voi pudottaa heikommassa asemassa olevia asiakkaita ja haja-asutusalueiden asukkaita sosiaalipalvelujen ulkopuolelle. Digipalvelut ratkaisevat ongelman vain osittain, koska monella sosiaalihuollon asiakkaalla ei ole mahdollisuutta tai taitoja asioida digitaalisesti.

Sosiaalityötä ei saa kapeuttaa hallinnollisilla ja byrokraattisilla velvoitteilla, vaan kehittää asiakkaiden tarpeiden mukaisesti psykososiaalisena, rakenteellisena ja yhteisöjä tukevana moniammatillisena muutostyönä. Sote-uudistuksessa tulee huomioida sosiaalityöntekijöiden keskeinen rooli asiakkaiden palveluprosesseista vastaavina sosiaalipalveluiden erityisasiantuntijoina. **Sosiaalihuoltolain 15 §**

mukaan sosiaalityö on ”asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta”.

Koska sote-uudistus muuttaa merkittävästi asiakasprosesseja, muutos tulee toteuttaa harkiten ja pilotoiden eri vaihtoehtoja. Näin voidaan välttyä esim. toimeentulotuen Kela-siirron aiheuttamilta seurannaisvaikutuksilta, jotka heikensivät heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten yhdenvertaisuutta sekä toimeentulotukilain toimeenpanoa.

Sosiaalitoimen sosiaalityöntekijät ry

Sari Savikko

Puheenjohtaja

Päivi Jokinen

Varapuheenjohtaja